

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІДНОСИН МІЖ США ТА ВЕНЕСУЕЛОЮ ПІСЛЯ ПРИХОДУ ДО ВЛАДИ В АМЕРИЦІ Д. БАЙДЕНА**PROBLEMS AND PROSPECTS OF TRANSFORMATION OF RELATIONS BETWEEN THE UNITED STATES AND VENEZUELA AFTER J. BIDEN'S COMING TO POWER IN AMERICA****Бучин М.А.,***доктор політичних наук,
професор кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»***Шипка В.Ю.,***студентка VI курсу кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

У статті констатовано, що за період президентства Д. Трампа відносини між Сполученими Штатами Америки та Венесуелою суттєво погіршилися: у відповідь на політичну кризу у Венесуелі, яка була спричинена протистоянням між венесуельським диктатором Н. Мадуро та лідером опозиції Х. Гуайдо, американський президент підтримав опозиційні сили Венесуели, здійснював масштабний тиск та впроваджував санкції проти недемократичного режиму. Однак повалити венесуельську диктатуру Д. Трамп так і не зумів.

Автори наголошують на тому, що з приходом до влади у США Д. Байдена зовнішньополітичний курс Америки може суттєво помінятися як загалом, так і щодо Венесуели зокрема. Дослідники констатують, що самі жителі Венесуели (як пересічні громадяни, так і представники політичної еліти) неоднозначно сприймають зміну президентів у США. З одного боку, венесуельці висловлюють побоювання щодо того, що адміністрація Д. Байдена, сповідуючи більш ліберальні цінності, захоче піти на певні домовленості та компроміси з диктаторським режимом Н. Мадуро. З другого боку, жителі Венесуели зазначають: незважаючи на те, що політика Д. Трампа щодо їхньої країни та недемократичної верхівки була доволі жорсткою, проте вона не досягнула своєї мети (демонтаж диктатури Н. Мадуро), але й виявилася певною мірою шкідливою для опозиції через свою непослідовність.

У статті розглядаються також погляди експертів щодо можливостей трансформації зовнішньої політики США за президентства Д. Байдена. Зокрема, автори, проаналізувавши експертні дискусії з цього приводу, роблять певні висновки: за президентства Д. Байдена зовнішня політика США щодо Венесуели не стане суттєво м'якшою, проте буде більш зрозумілою та послідовною. Маючи дипломатичний досвід, Д. Байден намагатиметься мобілізувати міжнародну спільноту на підтримку боротьби Венесуели за демократію. Також значна увага приділятиметься гуманітарним питанням та підвищенню добробуту звичайних жителів Венесуели. Водночас автори констатують, що після виборів до парламенту Венесуели та отримання Н. Мадуро контролю за єдиною опозиційною установою в країні, коло маневрів для здійснення США дипломатичного тиску на Венесуели суттєво звужилося.

Ключові слова: міждержавні відносини, зовнішня політика, США, Венесуела, Д. Байден, Н. Мадуро, міжнародна безпека.

The article stated that during the presidency of D. Trump relations between the United States and Venezuela have deteriorated significantly: in response to the political crisis in Venezuela, which was caused by the confrontation between the Venezuelan dictator N. Maduro and opposition leader J. Huaydo, American president supported the opposition forces of Venezuela has implemented a large-scale pressure and sanctions against the undemocratic regime. However, D. Trump did not succeed in overthrowing the Venezuelan dictatorship.

The authors emphasized that with the coming to power of J. Biden in the United States, America's foreign policy may change significantly both in general and towards to Venezuela in particular. The researchers concluded that the Venezuelan people themselves (both ordinary citizens and representatives of the political elite) ambiguously perceived change presidents in the United States. On the other hand, the people of Venezuela noted that despite the fact that the policy D. Trump for their country and undemocratic elite was quite tough, but it was not only achieved their goal (dismantling dictatorships N. Maduro), but was harmful to some extent opposition because of its inconsistency.

The article also examines the views of experts on the possibilities of transforming US foreign policy during the presidency of J. Biden. In particular, the authors having analyzed expert discussions in this matter, make certain conclusions: during the presidency of J. Biden, US foreign policy towards Venezuela will not become significantly softer, but will be more clear and consistent. Having diplomatic experience, J. Biden will try to mobilize the international community to support Venezuela's struggle for democracy. Moreover, a considerable attention will also be paid to humanitarian issues and the well-being of ordinary Venezuelans. At the same time, the authors state that after the elections to the Venezuelan parliament and the acquisition of N. Maduro's control over the only opposition institution in the country, the range of maneuvers for US diplomatic pressure on Venezuela has narrowed significantly.

Key words: interstate relations, foreign policy, the United States of America, Venezuela, J. Biden, N. Maduro, international security.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що формування та розвиток двосторонніх відносин завжди значною мірою визначають не тільки рівень співробітництва цих держав на міжнародній арені, але й стан розвитку системи міжнародних відносин загалом. Це особливо справедливо щодо зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки та її відносин з іншими країнами світу, з огляду на потенціал країни та її статус одного із світових лідерів.

Однією з країн Південної Америки, яка має непрості відносини із США, є Венесуела. У період президентства Д. Трампа Америка здійснювала доволі жорстку санкційну політику і тиск на Венесуелу та її авторитарного президента Н. Мадуро. Проте після приходу до влади у США Д. Байдена стає очевидним, що американська зовнішня політика щодо Венесуели може зазнати серйозних трансформацій, що зумовлює необхідність дослідження цієї проблематики в політичній науці.

Від того, якою мірою США зможуть розвивати відносини з Венесуелою та реалізувати свої інтереси у цій країні, буде значною мірою залежати баланс сил на міжнародній арені та конфігурація самої міжнародної системи. Для України дослідження характеру розвитку двосторонніх відносин між США та Венесуелою є теж доволі актуальним. Це пов'язано з низкою чинників. По-перше, США є стратегічним партнером України, отже, позиція та впливовість Америки на міжнародній арені, яка значною мірою буде залежати від характеру американо-венесуельських відносин, буде позначатися на можливостях США здійснювати підтримку нашої держави. По-друге, економіка України значною мірою залежить від світових цін на енергоресурси, які визначаються, в тому числі, й характером відносин США з Венесуелою як країною-експортером нафти. По-третє, реалізації інтересів США у Венесуелі протистоїть Росія, яка доволі потужно підтримує венесуельського диктатора Н. Мадуро. Отже, таке протистояння між США та Росією у Венесуелі погіршує відносини між країнами, може призвести до введення додаткових санкцій проти Росії та однозначно грає на руку нашій державі, яка веде гібридну війну з Російською Федерацією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельною базою для нашого дослідження стали аналітичні та наукові статті зарубіжних експертів, зокрема, Л. Ньюмена, О. Фуентеса, П. Яковлева та ін. [3; 4; 6]. Також важливу аналітичну та наукову цінність у контексті нашої публікації відіграло аналітичне інтерв'ю, в якому зібрані думки відомих американських та світових політичних експертів, дипломатів та політиків про можливі напрями трансформації зовнішньої політики США щодо Венесуели за президентства

Д. Байдена. У використаних джерелах міститься аналітична інформація та прогнози щодо переваг та недоліків, можливих напрямів та проблем трансформації відносин між США та Венесуелою в майбутньому.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду на той факт, що Д. Байден лише приступив до виконання обов'язків президента США, його зовнішня політика щодо Венесуели буде об'єктом наукових досліджень у майбутньому. Можна констатувати, що у політичній науці вибрана нами для дослідження проблематика висвітлена лише на рівні публіцистики та політичної аналітики, тому питання можливих напрямів трансформації відносин між США та Венесуелою у контексті президентства Д. Байдена потребує комплексного політологічного дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета публікації – здійснити комплексне наукове дослідження проблем та перспектив трансформації зовнішньої політики США щодо Венесуели в період президентства Д. Байдена.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті виборів президента США, які відбулися у листопаді 2020 р., важливо з'ясувати, чи поміняються відносини між США та Венесуелою після перемоги на виборах та приходу до влади Д. Байдена. Напередодні президентських виборів у США в одному з інтерв'ю президент Венесуели Н. Мадуро заявив, що незалежно від того, хто стане наступним главою Білого дому, Венесуела буде протистояти йому та переможе [6].

Телеканал «Аль-Джазіра» напередодні виборів президента у США задав питання простим жителям Венесуели, кому вони віддали б перевагу як наступному президенту Америки. На це питання багато венесуельців швидко відповідають, що в них є набагато важливіші речі, про які варто турбуватися. У державі, де інфляція досягла 2400 відсотків і люди стикаються з нестачею основних товарів, таких як їжа та ліки, питання про те, хто буде сидіти в Білому домі, здається менш важливим [6].

Схоже питання журналісти телеканалу «Аль-Джазіра» напередодні американських виборів задали опозиційним політикам Венесуели. Журналісти зазначили, що під час опитування венесуельської опозиції про перспективу перемоги кандидата в президенти США від Демократичної партії Д. Байдена їхні думки розділилися. Зокрема, один із депутатів, наближених до самопроголошеного тимчасового президента Х. Гуайдо, заявив телеканалу, що він стурбований тим, що Д. Байден захоче вести переговори з Н. Мадуро, після чого може полегшити деякі жорсткі економічні санкції, запроваджені адміністрацією Д. Трампа. На його думку, Д. Трамп був міцним союзником, який показав, що він не відступить від вимоги про

усунення від влади Н. Мадуро та його послідовників [6].

Якщо оцінювати ставлення венесуельців, які проживають на території США, до обох кандидатів, та оцінку їхньої майбутньої політики щодо Венесуели, то слід зазначити відсутність єдиного погляду на цю проблему. Американські венесуельці в цьому питанні розділилися на 2 табори. Одні вважають Д. Байдена прибічником соціалізму, від якого вони постраждали, отже, вбачають у новому президентові США особу, яка буде невідгідною для Венесуели. Водночас друга частина американських венесуельців вбачає позитив в обранні Д. Байдена, оскільки вважає, що політика його попередника щодо Венесуели була неефективною, або і взагалі вкрай шкідливою, оскільки не тільки не призвела до зміни влади в країні, але й поставила просте населення Венесуели на межу виживання [4].

Експерти, аналізуючи питання зміни зовнішньої політики США щодо Венесуели після перемоги на виборах Д. Байдена, зазначають, що останній висловив своє бажання відновити дипломатію з членами ОПЕК Венесуелою та Іраном, що, зрештою, може призвести до збільшення ними експорту нафти за умов дотримання певних умов. Зокрема, Л. Мартінес, стратег виборчої кампанії Д. Байдена, зазначив, що вони не прагнуть скасувати санкційну політику, а мають намір застосувати санкції розумно, за допомогою багатосторонніх зусиль і з конкретними цілями, яких потрібно досягти. Йдеться, зокрема, про вільні, чесні та демократичні вибори [6].

Загалом Д. Байден підтримав жорстку санкційну політику проти диктаторського режиму Н. Мадуро, яку проводив його опонент Д. Трамп. Проте, на відміну від свого попередника, він задекларував намір не лише зберігати тиск на венесуельського диктатора, але також сприяти інтересам звичайних венесуельців, зокрема, надавши венесуельським біженцям у США тимчасовий захищений статус [5].

Водночас аналітики зазначають, що після інавгурації Д. Байдена будь-яке послаблення тиску щодо Венесуели навряд чи відбудеться швидко. Зрештою, сам новообраний президент США Д. Байден, схоже, прагне розвіяти враження, що він буде м'яким щодо режиму Н. Мадуро. Зокрема, під час передвиборчого візиту в Маямі ще в статусі кандидата Д. Байден заявив, що його опонент Д. Трамп був другом диктаторів. А венесуельський президент Н. Мадуро є, на думку Д. Байдена, одним із диктаторів, який завдає неймовірних страждань венесуельському народу, щоб утриматися при владі [1].

Рей Вальсер, відставний офіцер і професор Школи дипломатії та міжнародних відносин університету Сетона Холла, вважає, що адміні-

страція Байдена-Гарріса може реалізувати певні конструктивні кроки для ефективного вирішення венесуельської кризи. Можливо, свіжий акцент буде зроблений на роботі з Групою Ліма та іншими союзниками, щоб ізолювати Н. Мадуро та вирішити важку гуманітарну кризу та проблему біженців. Крім того, Д. Байден підтримує багатосторонні, а не односторонні санкції [5].

Якщо не з'явиться життєздатної демократичної альтернативи, підтримка тимчасового президента Х. Гуайдо, на думку Р. Вальсера, буде продовжуватися. Що стосується ролі віце-президента К. Гарріс, то можна очікувати її активного залучення до вирішення проблеми. На думку аналітика, підхід Байдена-Гарріс до Венесуели буде зосереджений на таких механізмах: залучення на фронт команди дипломатів-ветеранів; більш послідовний обмін повідомленнями; використання всього спектра ресурсів Державного департаменту; постійна концентрація уваги на гуманітарних питаннях [5].

На думку експертів, перемога Д. Байдена суттєво не змінить відносин між США та Венесуелою, принаймні впродовж першого року. Проте новий президент США, швидше за все, зосереджуватиметься на гуманітарній дилемі, з якою стикаються венесуельці сьогодні, як ті, що знаходяться вдома, так і ті, що перебувають за кордоном [6].

Керівник програми Америка Центру економічних та політичних досліджень Л. Карлсен вважає, що позиції Д. Трампа та Д. Байдена щодо Венесуели значною мірою є схожими. Зокрема, обидва політики підтримують роль уряду США у зміні режиму та американське втручання у внутрішню політику Венесуели. Однак Д. Байден і К. Гарріс висловили свою прихильність до прав людини та мирного переходу влади у Венесуелі, тому набагато менша ймовірність того, що будуть ініційовані військові дії, що порушуватимуть міжнародне право [5].

Нинішня стратегія переживає кризу через провал санкцій, крах претензій Х. Гуайдо на владу та необхідність боротися з пандемією коронавірусу. І Д. Байден, і К. Гарріс наголошували на побудові союзу у своїй політиці щодо Венесуели, тому, стверджує Л. Карлсен, вони можуть переглянути чинні санкції, оскільки європейські союзники відхиляють будь-які санкції, що збільшують масштаби гуманітарної та економічної кризи, особливо в умовах пандемії. Водночас експерт скептично ставиться до того, що К. Гарріс стане головною особою в півкулі, якою Д. Байден був за часів Б. Обами, зважаючи на відсутність у неї зовнішньополітичного досвіду. Крім того, для К. Гарріс більш важливими є такі внутрішні проблеми, як расова та гендерна рівність [5].

Як зазначив Д. Байден, США мають очолити міжнародні зусилля для протистояння масовій гуманітарній кризі у Венесуелі. Народ Венесуели,

на його думку, потребує американської підтримки для відновлення демократії та відбудови своєї держави. Експерти додають, що існує велика ймовірність того, що Д. Байден застосовуватиме багатосторонній підхід до вирішення політичної кризи у Венесуелі, залучаючи до цього також своїх союзників США, зокрема Європейський Союз. Не проти цього й частина венесуельської опозиції, яка вважає, що настав час спробувати нову американську стратегію, оскільки нинішня не спрацювала [6].

На думку колишнього постійного представника Венесуели при ООН Д. Аррія, жоден попередній президент США не був більш відданим і корисним у зусиллях щодо порятунку свободи Венесуели, ніж Д. Трамп. А коментарі Д. Байдена щодо переважаючого відношення із Кубою, на думку Д. Аррії, не можуть не турбувати, оскільки відкриття дверей на Кубу означатиме закриття дверей для свободи у Венесуелі.

Колишній венесуельський дипломат погоджується, що надання тимчасово захищеного статусу венесуельській діаспорі є дуже важливим, але не більше, ніж продовження максимального тиску для усунення наркотиранії Н. Мадуро, що є реальною загрозою не лише для Венесуели, але і для всього регіону. Водночас Д. Аррія висловлює сподівання, що наявна дотепер двопартійна підтримка політики США щодо Венесуели буде продовжуватися незалежно від персони президента [5].

Варто наголосити, що, ще будучи в статусі кандидата на президентських виборах, Д. Байден звинувачував свого опонента Д. Трампа в некомпетентності і втраті лідерства в міжамериканських відносинах. На його думку, геополітичні суперники США з ентузіазмом перехоплюють ініціативу, в той час як Сполучені Штати відступають. Крім того, Д. Байден наголошував, що відсутність американського лідерства в західній півкулі є найбільшою загрозою національній безпеці США [3].

На думку російського дослідника П. Яковлєва, на відміну від президента-республіканця, який до приходу в Білий дім ніколи впритул не займався зовнішньополітичною тематикою, Д. Байден із проблемами світової політики знайомий не з чуток. Ставши сенатором в 30 років, він тричі ставав головою впливового комітету з міжнародних відносин. На посаді віце-президента при Б. Обамі він також приділяв максимальну увагу зв'язкам США з іншими державами і брав безпосередню участь у вирішенні різноманітних кризових ситуацій за кордоном, у тому числі в країнах Латинської Америки [3].

Тому, на думку російського науковця, лейтмотивом зовнішньополітичної частини програми Д. Байдена, включаючи її латиноамериканський розділ, стане теза про необхідність радикального перегляду курсу адміністрації Д. Трампа в міжнародних справах, виправлення допущених поми-

лок, компенсації завданих стратегічним інтересам Сполучених Штатів збитків та повернення до нормальної зовнішньої політики [3].

Коли стали відомі результати виборів президента США та перемога на них Д. Байдена, венесуельський президент Н. Мадуро змінив радикальну антиамериканську риторику. Він висловив бажання вести діалог із новою американською адміністрацією. Венесуельський президент зазначив, що Д. Трамп залишив міне поле та болото між урядами двох країн, тому важливо відновити новий щирий діалог між США та Венесуелою [1].

Однак варто зазначити, що проблема ускладнилася через вибори до Національної асамблеї Венесуели 6 грудня 2020 р., в яких за рішенням Х. Гуайдо опозиція не брала участі. Отже, венесуельський диктатор Н. Мадуро з допомогою тиску та фальсифікацій зумів отримати контроль над єдиною опозиційною установою країни – Національною Асамблеєю [2].

Варто сказати, що зміна влади у США частково трансформує американську зовнішню щодо Венесуели. Однак очікування всіх зацікавлених сторін від США є доволі перебільшеними. Адже незалежно від того, хто здійснюватиме вплив на ситуацію в країні, комплекс проблем, які назривали десятиліттями і вилилися в один із найбільших кризових періодів в історії країни, врегулювати буде непросто. Для цього потрібна буде не лише суттєва допомога США та інших цивілізованих країн, але й воля самих венесуельців та тривалий час для демократичної трансформації.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Підсумовуючи, варто зазначити, що після перемоги на президентських виборах у США Д. Байдена, актуалізується питання трансформації та перспектив відносин між США та Венесуелою. Варто зазначити, що в середовищі політиків, експертів та журналістів відсутня консолідована позиція щодо того, чи буде Д. Байден більш успішний порівняно із своїм попередником щодо демократизації Венесуели та врегулювання наявної там політичної та економічної кризи. Одні наголошують на тому, що новообраний американський президент може зменшити тиск на Н. Мадуро та піти на певні компроміси. Інші наголошують на тому, що Д. Байден, на відміну від Д. Трампа, має значний дипломатичний досвід, буде використовувати багатосторонні та комплексні інструменти тиску на Венесуелу, а зовнішня політика його адміністрації, зрештою, набуде системного, зрозумілого та адекватного характеру. Проте на заваді досягненню Д. Байденом своїх цілей у Венесуелі можуть стати додаткові перешкоди, зокрема, поширення пандемії, а також втрата політичною опозицією свого статусу в зв'язку із поразкою на парламентських виборах у Венесуелі у грудні 2020 р.

З огляду на те, що Д. Байден лише приступив до виконання своїх обов'язків після перемоги на виборах, вивчення його дій та політики щодо Венесуели в майбутньому вбачається перспективним напрямом наших подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Президент Венесуели Мадуро виявив бажання вести діалог зі США після інавгурації Байдена. *Ua.112*. 2020. URL: <https://ua.112.ua/svit/prezydent-venesuely-maduro-vyjavyv-bazhannia-vesty-dialoh-z-ssha-pisliia-inavhuratsii-baidena-556633.html> (дата звернення: 15.12.2020).
2. У Венесуелі партія Мадуро здобула більшість на виборах. *Укрінформ*. 2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3149828-u-venesuely-partia-maduro-zdobula-bilsist-na-viborah.html> (дата звернення: 15.12.2020).
3. Яковлев П. Политика Д. Трампа в Латинской Америке: итоги и перспективы. *Перспективы*. 2020. URL: http://www.perspektivy.info/oikumena/amerika/politika_d_trampa_v_latinskoj_amerike_itogi_i_perspektivy_2020-09-28.htm (дата звернення: 11.12.2020).
4. Fuentes O. US Venezuelans: for Biden or Trump? *Open democracy*. 2020. URL: <https://www.opendemocracy.net/en/democraciaabierta/venezuelans-us-biden-trump-en/> (дата звернення: 15.12.2020).
5. Gonzalez J., Arria D., Walser R. and oth. Would Joe Biden Change U.S. Policy Toward Venezuela? *Latin America Advisor*. 2020. URL: <https://www.thedialogue.org/analysis/would-joe-biden-change-u-s-policy-toward-venezuela/> (дата звернення: 12.12.2020).
6. Newman L. What would a Joe Biden presidency mean for Venezuela? *Aljazeera*. 2020. URL: <https://www.aljazeera.com/economy/2020/10/30/what-would-a-joe-biden-presidency-mean-for-venezuela> (дата звернення: 12.12.2020).